

Reforma kolegija u Belgiji

INTERNATI su u većine odgojitelja na zlu glasu. Istina je: zavodskoj odgoji, kako ju je stvorila predaja od više stoljeća, dade se štošta prigovoriti. Ali zadnjih deset godina nastoje odgojitelji osobito u Belgiji ukloniti iz zavoda sve, što je zlo i pogriješno. Nastalu potrebu nastoje zadovoljiti praktičkom primjenom najnovijih teorijskih rezultata u pedagogiji.

Collège Cardinal Mercier.

Prvi je plod te reforme kolegij kardinala Mercier-a (Collège Cardinal Mercier, Braine-l' Alleud).¹ Pobude za osnivanje zavoda dao je sam kardinal Mercier. G. 1924. položio je temeljni kamen u svojem rodnom mjestu na uspomenu svojega zlatnog jubileja. Sam je uglavnom odredio i odgojnu metodu. »Zadaća je kolegija odgojiti poduzetnu kršćansku mladež kako razumom tako i voljom i srcem. Belgija treba jakih ruku. Crkva traži duše, koje su sa-zrele muškom i natprirodnom odgojom. Neka zavod bude moralnom zgradom, sagrađenom od razumnosti i plemenitosti. Neka se u njemu razvijaju i rastu duše na slavu Božju, službu Crkve i ma dobro naše drage domovine.«²

Svrha zavoda i odgojni plan jest kratko ovaj:

»Formirati dušu mladićevu, upotrijebiti i razvijati veliko bogatstvo duševnih svojstava i sposobnosti, potražiti zle sklonosti i pogriješke te ih upregnuti na dobro gojenaca. Nitko ne će toga tako znati izvesti kao svećenici, stoga oni upravljaju zavod.«³

Odgoja počiva na dva stupa: na odgojitelju i na gojencu. Zataji li ikoji od njih, cijela će se zgrada srušiti. Stoga treba da učitelj i učenik znaju svoj zadatak, prije nego stupe u zavod. Pod vodstvom i nadzorom ravnateljevih daju učitelji gojencima dosta prilike za samostalan rad, za koji su odgovorni samo svojoj savjesti i Bogu. Još više! Zavodska uprava stoji na stanovištu, da dječaci imaju posvuda sudjelovati kao ljudi, koji u zametku već žive u njima, eda ne postanu iz njih manje ili više sposobni strojevi. Prijeko je potrebno veliko pouzdanje u auktoritet. Mladić mora vjerovati kušnjama i požrtvovnosti svojih učitelja i mora pustiti da ga vode. Ulizivanje i laž i sva njihova pratnja razrovali bi upravo same temelje te zgrade.

¹ Većinu (podataka i~~ni~~ je dao u prijateljskom razgovoru g. ravnatelj zavoda abbé R, Verbruggen.

² Historique du Collège 1924., str. 1.

³ Revue du Collège Cardinal Mercier, jan, 1931.

Razvijanje razuma traži uporedno razvijanje volje. Nastavni red dakle ne će natovariti toliko tih stvari, da ih onda učenik nije kadar svladati i dobro usvojiti. Razum i volju treba formirati, a ne zatrpati prevelikim bremenom.

Sličan odgojni program imaju i drugi zavodi. Pitanje je samo, da li ga zaista i provode.

Pogledajmo, kako je riješeno nekoliko najvažnijih problema u kolegiju kardinala Merciera!

Odgoja je individualna.

Velika je razlika između odgojišta i takozvane »vojarne«. Mnogi zavodi mehaniziraju pojedince svojom oporom i površnom disciplinom. Tako onda naprave od njega poslušna i voljna člana cjeline, ali i to samo u nekom određenom pravcu. I ne ostaje samo kod toga, da su gojenci svi jednoga kroja, nego se i njihova duševnost razvija po istom kalupu.

Nastojanje Mercierova zavoda naprotiv ide za tim, da odgoji individualna čovjeka, da upregne sve njegovo bogatstvo, njegove najskrovitije tjelesne i duševne darove i sposobnosti. Ukratko hoće da odgoji ličnosti.

Srećnim mi se čini rješenje problema »duhovnoga vodstva«. U svakom bi zavodu duhovno vodstvo imalo biti protutežom mehanizaciji pojedinaca, što neminovno potječe iz kolektivne discipline i zajedničkih vježba. Te zajedničke vježbe naprosto ne mogu dovoljno voditi računa o razlikama pojedinih duša i njihovih jedva zamjetljivih nuance-a. Zato svaki pitomac dolazi jednom na tjedan na nekoliko časaka učitelju kao duhovnom vođi. Učitelj sad ravna s njim zaista kao s pojedincem, kao s licem. Ali tako odmjereno vrijeme puno je prekratko, a da bi to duhovno vodstvo moglo biti onako duboko i plodno, kako bi trebalo. Uistinu je to »nešto« bolje nego ništa, ali ipak moramo napokon priznati, da treba naći nešto bolje.

To »bolje« je i ostvareno u kolegiju kardinala Mercier-a. Učitelji i učenici su u neprestanom dodiru; u školi, u blagovao-nici, za odmora, u međusobnim razgovorima i na šetnjama itd. Učiteljima se naime ne čini ispod časti za slobodna vremena općiti s gojencima i to tako, da oni ne gledaju u djetetu učenika, što sjedi u razredu u toj i toj klupi, a dijete ne gleda u učitelju ono uzvišeno biće, što vlada s katedre. U međusobnom općenju jedan drugoga upoznaju. Treba već mnogo zle volje, da se ne porodi pravo lično poznavanje i ono istinsko, duboko međusobno povjerenje, koje naknađuje svako duhovno vodstvo. Vlastitoj pobudi gojenaca dano je široko područje, da se nesmetano razvija njihova ličnost pod neprimjetljivim nadzorom učiteljevim, a učitelj može odgojno iskoristiti u svakoj prilici gojenčevo raspoloženje, sklonosti, pače strasti.

REFORMA KOLEGIJA U BELGIJI

Zavod ima tri odjela: humanistički, moderni i pripravnici. Dakako da se odgojna metoda ne može jednako primijeniti u sva tri odjela. Zato je zavod sagrađen tako, da su pitomci u određeno vrijeme svi skupa, a, kada treba, opet podijeljeni po starosti.

Vanjska pomagala odgoje.

I toga nisu zaboravili, da odgojilište nije samostan; da nije stoga tu, te unapređuje kakovu ascezu, podupire nastojanje nekolicine duša oko savršenstva, nego da odgaja mladež, dakle posve nešto drugo. Tomu cilju valja da se prilagodi i arhitektura, koja mora isticati tu razliku.

Čovjek je napose u doba svojega razvitka podvrgnut utjecaju okoline, u kojoj živi, ali nesamo okoline, što je posve očito, nego i okolice i to mnogo više, nego što se obično i misli. Na osjećaje i čuvstva mladeži djeluju lijepi oblici, koji je okružuju. Sjetimo se samo onoga, što čitamo kod mnogih pisaca, kako se u uspomenama mladeži ističu »hladni zavodski zidovi«. Ti zidovi ne smiju biti mrki ni hladni. Okolica, u kojoj mladić treba da se podvrgne disciplini, gdje mora da se prihvati opora posla samozataje, da se bori proti lijenosti i zlim sklonostima, ne smije otežčati toga posla i toga nastojanja. A to biva, ako budi u duši žalost, melankoliju i trajnu čežnju za kućom. Zato treba da posvuda bude uređeno po domaću i harmonijski; okolica mora pobuđivati diskretna i plemenita čuvstva. Bogata i ujedno harmonijska arhitektura kolegija u Braine-l'Alleudu pa osim toga slikovit kraj potpuno odgovara tim zahtjevima.

I za fizičku odgoju se dovoljno pobrinuli. Ali i ta ima jasno pred očima cilj. Načelo: daj djetetu dovoljno prilike, da se mnogo kreće na čistom zraku (ne na ulici!), vrlo se lako upotrebljava na zlo, Mislim na pr. na neke škole u Miinchenu, gdje učitelji provode veće odmori i slobodno vrijeme u igrama u Engleskom vrtu. Učenike dovode iz škole u gimnastičkim pa čak i kupaćim odijelima, a to nikako ne može odgojno djelovati.

Kako je kolegij izvan grada među krasnim vrtovima i poljima, ima dovoljno čista zraka. Velika higijenska zajednička igrališta pružaju obilno prostora, da se učenici mognu po miloj volji rasonoditi, ali dakako pod neprisiljenim nadzorom.

Tri odjela, u kojima su učenici podijeljeni po dobi (učenici dvorazredne pripravnice, četiri niža i dva viša razreda humanističkoga i modernoga odjela) žive obiteljskim životom u takozvanim paviljonima. To su zgrade slične vilama, okružene vrtovima i nasadima. Tako imaju učenici svakoga odjela dovoljno prilike raditi u svojem vlastitom vrtu, gojiti raznovrsne ruže po svojem ukusu i do mile volje. Svaki paviljon ima još posebno zemljište za »inženjere«. Tu se kopa i gradi, da se katkad čini kao pravi labirint.

Dok fizička kultura drukčije vrlo lako stvori neotesance, ovdje se radi neprestanoga nadzora i intimnoga zajedničkog života značajevi istešu, osjetne sklonosti i nagnuća navrnu u pravu kolotečinu. Igra nije više sredstvo odnosno proizvod mašte nego ozbiljan rad. Takova fizička odgoja nije samo neka izvanjska ljuska, koja kasnije brzo pukne i otpadne. Tu se odgaja dječja stvaralaštvo.

Pogledajmo sad još samu školu. Svi su razredi u prostranoj središnjoj zgradi r.a dva kata, razvrstani koncentrički oko velike staklenom kupolom pokrite aule. Aula služi za odmor za ružna vremena. Broj učenika u pojedinim razredima ne smije biti prevelik, da mogne i školska odgoja biti individualna. Uostalom učitelj već i drugačije pozna sposobnosti, sklonosti i mar učenika.

Školske su prostorije bez nepotrebnih ureda. Arhitektonski prevladavaju jednostavne crte i kombinacije. Boje i slike su izabrane tako, da pomažu skladni razvitak duše.

Moralna odgoja u zavodu kardinala Merciera.

Tko pozna ljudsku prirodu i njezine sklonosti, tko pozna djetinji razvitak, za kojega na dijete navaljuju tjelesne potrebe i nagoni, mora priznati, da čovjek postaje sužnjem svojih sklonosti, kako se često opaža kod starijih, ako su izašli iz odgojilišta, koje se ne brine za moralnu odgoju. Nažalost to nije samo crno gledanje. Contra factum non valet argumentum. Odgojitelj, a napose još duhovni voda ima prilike vidjeti sav nemoral, što ga kao kugu raznose pokvareni učenici. Ta vrijedi već za osnovne, valja za srednje škole, a osobito za internate.

Kako se pod utjecajem okoline razvijaju zavist, sumnjičavost, osvetljivost, tvrdoglavost i još gori poroci, tako ih možemo i iskorjeniti dobro uređenim zajedničkim životom. Valja stvoriti zdravu moralnu atmosferu. Treba u dječju dušu duboko usaditi i ucijepiti asocijacije i običaje uvijek i uvijek udešavati svoje djelovanje prema moralnim načelima. Ako je moralna odgoja bila nedovoljna prije škole, valja s njome početi barem za njezino vrijeme. Mora trajati tako dugo, dok se mladić tjelesno i duševno potpuno ne razvije.

Odgojna metoda u zavodu kardinala Merciera potpuno shvaća važnost okoline za moralnu odgoju.

Pogibao nemoralnosti glavnim je razlogom, da su internati tako razvikani. To je bila i moja glavna poteškoća protiv zavodske odgoje. U internatu pitomci nemaju one nježnosti, što su je uživali u porodici, a koja im je prijeko potrebna. Stoga postaju sentimentalni, traže sućutnu dušu i sklapaju takozvana posebna prijateljstva.

Kad bi ostalo kod nedužna i iskrena prijateljstva, valjalo bi ga još promicati. Ali iz nedužna razvije se nemoralno prijateljstvo. Obično stariji drugovi navedu mlađe na zlo. Početak

takova prijateljstva čini se nevinim: taj je dječak mio i lijep, pa ću estetski uživati njegovu ljepotu. Ljubim u njemu mladost, ljubim ga radi lijepe duše itd. Počne se orada međusobno darivanje, vode povjerljivi razgovori. A, kad je srce jednom zarobljeno, nestaje razbora, pa je svršetak moralna propast jednoga ili obojice. A nađe li se među pitomcima dječaka, koji se u prelazno doba patologijski razvijaju, tad je još mnogo gore. Dosta je i jedan takav, da okuži sav zavod. I to su opasniji, što su često vrlo lukavi te znaju skrivati svoju slabost ljubeznom vanjštinom.

U Mercierovu je zavodu takovo demoraliziranje nemoguće zbog porodičnoga života po paviljonima. Pitomci su podijeljeni, kada treba, po starosti, a ne po razredima; tako na pr. kod učenja, za večernjeg odmora, u spavaonici itd.

A žive pravim obiteljskim životom zajedno sa svojim učiteljima, koji im naknađuju oca i majku u pravom smislu riječi. Tako se onda razvije jaka veza obiteljskoga zajedništva. Starijim pitomcima mlađi misu samo prijatelji nego upravo prava braća. Međusobno bratstvo rađa onda stidljivošću, koja je silnom nagonu branom, što je priroda sama daje među rođenom braćom i sestrama.

Druga je važna činjenica to, što su odgojitelji svećenici, koji su vrlo dobro svijesni svoje odgovornosti. Poznaju pitomce u dušu i budno prate njihov duševni razvitak. Dobro znaju, kad je potrebno i koliko poučiti mladića o svim novim pojavama u prelazno doba. O toj pouci zavise dobre ili zle posljedice, što ih ti pojavi imaju za organizam, napose za živčani sistem, za razum i srce. Stoga brižljivo paze, da tih delikatnih stvari ne otkrivaju »prijatelji« u »povjerljivim razgovorima« svojim mlađim drugovima, jer iz toga vrlo često izvire mnogo zala.

Mladenački grijesi i odgoja u Mercierovu zavodu.

Još nekoliko riječi o mladenačkim grijesima, koji su nažalost tako jako rašireni među mladeži. Kako te stramputice demoraliziraju ljudski rod, vidi se dosta jasno iz toga, što ih se neki cijeloga svojega života ne mogu ostaviti. A odatle onda najveća pogibao i za mladež.

Odgojitelj, koji je imao prilike te nevoljнике promatrati, mora dati pravo psihijatrima i psiholozima svjetskoga glasa (Mignon, Allers), koji drže, da mladenački grijesi uništuju i zdravlje i duševnost. Ta abnormalnost sterilizira dobar dio tjelesne i duševne stvaralačke energije. Posljedice su porazne. Prevlada čovjekom zloba, laž, krađa, tvrdoglavost, požudnost itd. A najstrašnije je to, da baš ti siromasi, bili oni stari ili mladi, zavode na spolne stramputice.

Roditelji i učitelji moraju spriječiti opasnost takovih zabluda preventivnim sredstvima. Kako ispunjavaju tu svoju dužnost odgojitelji Mercierova zavoda?

Veliku važnost pridaju odgoji mašte i čuvstva. Brižljivo uništavaju sve, što bi svraćalo pažnju na sjetilnost, što bi hranilo nečistu maštu, pa bile to riječi ili slike, vanjšina i znanje učenika ili učitelja. Sve međusobno općenje neka što manje svrača pažnju pitomca na spol. Jer baš kod tih zabluda valja najviše ona poslovice: Verba movent, exempla trahunt.

Gojenci ne dobivaju u ruke romana plitkoga i sjetilnoga sadržaja, a ni drugih djela, koja psihologijski ne odgovaraju obzoru djetetovu nego ga duševno prelaze. Takove bi knjige stvorile prerano dozrele mladiće. Uistinu se provodi načelo: za mladež je samo najbolje dosta dobro.

Pitomca učitelji upozore kod danih zgoda na pokvarenost, ali nipošto tako, da postane predmetom želje. Tako gojenci spoznaju, da su te zablude uistinu otrov za tjelesni i duševni razvitak mladićev.

Hrana je dovoljna i tečna, ali bez mirodija i primjesa, koje draže živce pa su često uzrokom ili barem povodom zabluda. Večeraju rano, a vrijeme poslije večere određeno je za takav odmor, koji pospješuje probavu.

I odijelo ne smije biti pretijesno, da razdražuje koji dio tijela.

Dobar dio dnevnoga reda ispunjavaju igre, koje vježbaju mišice i ćutila. Onima pako, koje bi bilo kako zlo djelovale na maštu ili spolni život, nema uopće mjesta. Poput svega ostaloga tako treba da i igre budu ozbiljnim poslom, koji je izvorom veselja i zadovoljstva te odvraća od grijeha.

Neprestana zaposlenost, koja odgovara tjelesnomu i duševnom razvitku, duševni rad i dovoljno kretanje na čistom zraku umori gojence tako, da naveče brzo zaspu. Tako im i ne pada na um, da se podadu tajnom grijehu.

Posvuda vlada najveća čistoća. Gojenci se moraju kupati svaki tjedan. Za to je u zavodu dobro poskrbljeno. Kupanje očvršćuje tijelo, regulira kolanje krvi, a to već mnogo pomaže u borbi protiv moralne nečistoće.

Odgojni plan Mercierova zavoda traži odgojitelje i učitelje koji su zbilja sposobni za svoju veliku i tešku zadaću. Moraju dobro i ispravno shvaćati ustrojstvo zavoda. Moraju biti kadri dati gojencima same sebe, a nesamo svoje znanje. S iskrenom ljubavlju i s velikom požrtvovanosti te strpljivosti moraju napraviti most do srca pitomaca. Dječja im duša mora biti otvorenom knjigom, u kojoj su kadri pročitati i najzamršenija mjesta. Uspjesi zavoda ne zavise toliko od odgojne metode koliko od samih odgojitelja, ako ga znaju potpuno izvesti.